

Sara Lidman: Anförande vid invigningen av Sinnenas skog

Talare

Sara Lidman
Författare

Datum

12 juni 1983

Plats

Umeå

Omständigheter

Manuskript till anförande på läns museet på Umeå universitetsbibliotek vid invigningen av Sinnenas skog 12 juni 1983. Ur Sara Lidman-arkivet i Umeå. Texten har redigerats av Svenska tals redaktör i enlighet med författarens eget korrektur.

Kamrater Norrlänningar Skogsfolk

och innan vi säger ett ord om myran

innan vi skäller ett endaste grand på fenoxisyran

låt oss dra ett djupt andetag.

från Ammarnäs till Amazonas – från all världens skogar

som tillsammans med havets alger tillverkar det syre vi lever av

I det inre av Libanon finns inga träd mer, där blåser den vassaste ökenvind och inte på grund av krig utan därför att området kalhöggs för tre fyra tusen år sen. Det fanns då en profet som dundrade mot miljöförstörarna; han hette Sakarja – ni kan läsa hans bok i gamla testametet.

Så här skriade han:

"Jämra dig du cypress

ty cedern måste falla

de härliga träden skola förödas

Jämren eder i Basans ekar

ty skogen den ogenomträngliga varder fälld"

Det fantastiska i den här klagosången är bland annat Sakarjas vädjan till cypressen på cederns vägnar

hans rop till eken att sörja undervegetationen som i sin ogenomtränglighet hade betydelse, skyddade marken mot alltför hård sol, mot alltför häftiga skyfall

Naturligtvis sa man domedagsprofet och miljö-tönt om Sakarja och gjorde en föryngringsyta av hela området och så blev det tyst

Vad tänker Sakarja i sin himmel en vecka som denna när han får höra hur öknarna utbreder sig över jorden

men dessutom nyheten att träd kan samtala med varandra

på ett språk som vetenskapen ännu icke – till sin förtrytelse – lyckats tolka.

måste vi inte en vecka som denna också erinra oss den indian-stam som sedan urminnes tid känt till detta syskonskap mellan träden

När en indian måste hugga ned ett träd till bränsle eller kanot-bygge så är det inte olovligt – det är livets villkor – men han vill göra det så skonsamt som möjligt, med tillbörlig respekt. Han utser sitt träd springer förbi det till ett närstående träd, bugar för detta och säger förlåt! jag måste hugga ned dig!

Då blir samtliga träd inom hörhåll bedövade av fruktan och medlidande – ett chocktillstånd som varar så lång stund som det tar för mannen att fälla det utsedda trädet.

Detta skulle kunna kallas för skogsvård – om det ordet inte vore upptaget – Det kunde också kallas för sam-vett, en con-science

eller på bondska helt enkelt kärleks list

De stora industriländerna använder en mängd syre utom till folk och djur – förbränningsmotorer av olika slag förbrukar syre och smutsar ned luften på ett

sätt som deras skogar inte hinner ersätta

länder som Japan och Västtyskland är inte självförsörjande med syre om luften skulle följa nationsgränser. Men det stora jordomspännande lufthavet får syre från all världens skogar, särskilt från regnskogarna så att de länder som är för rika att ha råd med skog själva ändå får sin andedräkt.

Jordens lungor vilken oerhörd, förpliktande bild

När vi nås av nyheter om översvämningar från skilda delar av världen – från Sysseleback i Värmland till fjärran kontinenter

borde vi omedelbart fråga hur skogsbeståndet ser ut vid den översvämmade flodens källor. Nästan alltid beror vattnets hejdlösa framfart på att skogen huggits bort, denna skog som dämpar slagregnen, denna skog som med sina rötter håller jorden porös och dricker vattnet, håller det i veckor och lämnar det ifrån sig så strilande försiktigt att floden under regntiden inte stiger över sina bräddar på sin väg mot havet

I Amazonas har nu stora multinationella bolag börjat avverka regnskogen. Indianerna fördrivs, obehövligen till modernt skogsbruk som de är

och översvämningarna har redan börjat – enligt knapphändiga rapporter

Man kunde fråga vad timret ska användas till

Och svaret skulle bli: huvudsakligen till pappersmassa

och vad ska papperet användas till

svar: underhållningsindustrin behöver massor av papper

till cow-boy-böcker om konsten att skjuta indianer.

Man skulle vilja travestera Sakarja och ropa:

jämren eder i ariska herrar

så som trädets bröder blir fällda

vem skall väva andedräkt åt Ruhr-områdets döttrar

om ingen längre aktar Amazonas träd och folk!

Från Bangladesh kommer årligen rapporter om svåra översvämningar. Anledningen är att Himalayas skogklädda sydsluttningar håller på att kalhuggas. Men folket som lever i dessa skogar har börjat något som kallas träd-omfamningsrörelsen. Och kanske är detta en av världens viktigaste proteströrelser just nu. Detta folk i Nepal tänker på sina barn, och de tänker på sina grannar i söder, långt nere i deltalandet som de aldrig sett. Det vet att allt levande är beroende av skogens skydd och de ställer sig – en människa vid varje träd och skyddar det som vore det en mormor, en älskad, något heligt

Den skogspolitik som förs världen över – statlig såväl som privat – är till största delen vilseledd av ett teknokratiskt eller merkantilt tänkande som ingenting vill veta om skog och folk bortom kortsiktiga ekonomiska beräkningar

Var och en som sett en levande ko, som hört henne råma efter kalven måste söras av den nya beteckningen på ko som är grov-foderomvandlare.

På samma sätt darrar livsträdet inom oss när någon påstår att skog är att betrakta som vilken kemisk fabrik som helst att granåkrar i snörräta rader varvade med kalhyggen är en lämplig framtid för den svenska landsbygden

att om sjöarna dör och myror och lavskrika omkommer "så är det ett pris vi måste betala" som det brukar heta.

Dessbättre har det i vinter och vår hänt två glädjande saker: förslaget att gå in i de fjällnära skogarna har av allt att döma skrinlagts. Motiveringen för kalavverkning var ju också den armaste tänkbara: eftersom det nu blivit tekniskt möjligt att avverka dessa skogar bör det göras även om det ej är lönsamt och även om man ej kan räkna med någon återväxt i geologisk tid! Vidare hävdades det att renarna skulle kunna utfodras med kraftfoder-pellets istället! från luften! de fattiga veckor det gäller! Kraftfoder importerat från Chile och omvandlat i vilken kemisk fabrik som helst ...

Hör du det Sakarja vilket himmelsskriande vanvett som här planerats!?

Att den oansenliga hänglaven i dessa tåliga knotiga träd innehåller just den sammansatta näring som renen behöver en viss tid på året, detta är ju ett mysterium

och hur få renarna än blivit

hur smal den skogsremsa än är som utsänder sin löftesrika doft till renen, en doft omärklig för oss andra

så tycks något teknokratiskt verk ha blivit retat därav så måste det försöka uppfinna något näringsextrakt, någon ersättning för denna sinnrika näring

i någon kemisk fabrik vilken som helst

kan vi då inte tåla något vilt?

inte tåla att renen sträcker upp sin mule efter laven där?

till och med om den innersta hemligheten i deras sam-vett är outrannsaktlig för oss

låt det spela – låt det vaja och mumsa och vara, i fred där –

inte bara för i år utan för all framtid! I Sakarjas namn!

Den andra glädjande nyheten för i år var att nästan varenda kommun i landet har vägrat tillåta giftbesprutning i sina skogar

det betyder att befolkningens vilja inte är maktlös

men det betyder också att vår vaksamhet inte får slappna eftersom vi vet att motbudande åtgärder som tillfälligt stoppas ett annat år kan vidtagas utan att någon märker det

Det senaste namnet på det gift som får lövträd att växa ihjäl sig är Round-up.

Detta ord är som bekant ett para-militärt uttryck. Det används i länder där en befolkningsgrupp mot sin vilja föses ihop och sedan transporteras till större uppsamlingsplatser och läger.

Round-up – inringa hopfösa avlägsna

Varför använda ett sådant begrepp om avlövning? Rymmer det en försägelse, en liten varning i förbifarten till trädens närmaste anhöriga: vi säger av-lövning men menar också av-folkning?

Våra norrländska förfäder – nybyggarna och krontorparna – de fick små löner som skogsarbetare men de gav vinster stora nog för investering i maskiner som gör deras söner och döttrar överflödiga i Sveriges skogslän. Och det är inte bara som timmerhuggare och kockor de blivit överflödiga. De blev överflödiga också på andra sätt – som fästfolk och barnuppfostrare, som gårdsägare och potatisodlare, som möbelsnickare och kommunalfullmäktige, som cyklister och bärplockare

kort sagt som bofasta med alla de verksamheter och egenskaper som kännetecknar sådana

Det moderna skogsbruket har inneburit att koncentrera befolkningen till några få storstäder och att tvångsrekrytera ungdomen från det inre av landet till kusten

att avfolka det mesta av övre Norrland

Jag hoppas att min tolkning av namnet Round-up är överdriven. Att domänverk och bolag inte ligger bakom domen av-folkningsbygd

att regering och riksdag inte i hemlighet tänker förvandla våra hemtrakter till en tundra.

Men då gäller det också för oss att försvara landet – inte bara som militära områden och virkesproducerande enheter

utan som dyrt förvärvade hembygder

ja, som ett folk-hem – som Vigfors en gång utnämnde oss till.

det sägs om myran vars tentakler är små att de dock är sinnrika nog

för att hon ska kunna ta mått på kommande väder

så att hon i september vet hur vädret ska bli under kallaste svartvintern

så att hon i tid kan isolera hela stacken; med sina ben baxa ut jordgryn från stackens inre

och lägga över barr till sist – som finaste takspån

så att kylan inte kan tränga in och frysa ned hela samhället med drottning, drönare, myräggar och hela baletten

vilket samspel mellan myra och myra

vilket sam- vett mellan myrans horn och rymden

vilka hälsningar som går mellan allt levande

och som människan kan få en aning om

via den skog av sinnen vi har

utom de vanliga fem

Låt oss andas på det! (djup inandning ...)

Taggar

1980-tal, 1983, Kvinna, Miljö och klimat, Miljörörelsen

URI

<https://www.svenskatal.se/tale/sara-lidman-anforande-vid-invigningen-av-sinnenas-skog>